

Titelsida

Det som inte får hända får hända

Johanna Kallin

HDK

Examensarbete, Masterprogrammet i design 120hp
Högskolan för Design och Konsthantverk
Göteborgs Universitet.

Degree project, Master programme in design 120hp
School of Design and Crafts
Univeristy of Gothenburg.

Handledare: Sara Lund

Examinator: Martin Farran Lee

Opponent: Barbro Ohlson Smith

Abstract

With a random approach you can discover new places, new directions and new form; both X-rays and penicillin are a result of this. In everyday life, such randomness could find you meeting old friends in unexpected places.

In my exam project I have attempted to make this random element central to the design process.

There is a certain fascination in the unusual and unique; products with mistakes tend to have far more character and personality than those that are perfect. I believe we need this imperfect character when living in a world surrounded by mass-production, where over-planning leaves little room for surprise. Industrial production is structured to manufacture mostly predictable products; my exam project is about challenging this and forcing production to become less predictable. In allowing random occurrence at the final point of production, I hope to create unique and unexpected items.

The result of my project is a series of individual posters, offset-printed from the same artwork. I had the colour plates interchanged randomly and printed several times on the same paper, allowing what is not supposed to happen to happen.

Sammandrag

Genom att bejaka slumpen kan man upptäcka nya platser, nya riktningar och ny form. Både röntgen och penicillinet är resultat av slumpen. I vardagen kan slumpen se till att du möter en gammal vän på ett oväntat ställe.

I mitt examensarbete har jag strävat efter att slumpen ska bli en del utav designprocessen.

Det finns en fascination över det som är annorlunda och unikt. Produkter med fel har en tendens till att ha mer karaktär och personlighet i jämförelse med det perfekta. Vi lever i en värld omgivna av massproduktion, där allt är väldigt planerat och där lite utrymme har lämnats åt överraskningar. Jag menar att vi behöver saker omkring oss som inte är perfekta.

Industriell produktion är mestadels till för att producera förutsägbara produkter. Mitt examensarbete handlar om att utmana det här och påverka produktionen till att bli mindre förutsägbar. Genom att låta slumpen bli en del av tryckproduktionen, vill jag skapa unika och oväntade grafiska produkter.

Resultatet av mitt examensarbete är en serie unika affischer, offset tryckta från samma original. Jag växlade ordning på färgplåtarna och tryckte flera gånger på samma ark för att tillåta det som inte får hända att få hända.

Förord

Stort Tack till Peter Jonasson, Camilla Arvidsson och Mikael Leijon på Hyltetryck Geson.

Tack till Sara Lund och Martin Farran Lee.

och Tack till slumpen.

Innehålls- förteckning	Titelsida	1
	Abstract	2
	Sammandrag	2
	Förord	3
	Innehållsförteckning	4
	Introduktion	5
	Bakgrund	6
	Slumpen	6
	Observationer	6
	Grafisk produktion	7
	Tekniska förutsättningar	8
	Estetiska förutsättningar	9
	Andra förutsättningar	9
	Problemformulering	10
	Syfte	10
	Mål	10
	Resultat	11
	Dagen på tryckeriet	11
	Dagen på tryckeriet	12
	Affisch 1	13
	Affisch 2	14
	Affisch 3	15
	Affisch 4	16
	Affisch 5	17
	Affisch 6	18
	Affisch 7	19
	Affisch 8	20
	Affisch 9	21
	Affisch 10	22
	Avslutande diskussion	22
	Utställning	23
	Katalog	23
	Ekonomiskt sammanhang	23
	Kommunikation	23
	Personlig reflektion	24
	140km/h	24
	Referenslista	25
	Bilaga 1, Vit färg	26
	Bilaga 2, Solblekt kuvert	27
	Bilaga 3, Råtta och tapet	28
	Bilaga 4, Jackson Pollock	29
	Bilaga 5, Apelsinjuice	30
	Bilaga 6, Tidning	31
	Bilaga 7, Skisser	32
	Bilaga 8, Beskrivande skisser	33

Introduktion

slump subst.~en ~ar **1** resultatet eller yttringen av omständigheter som inte kunnat förutses eller kontrolleras <SYN.

tillfällighet>: det var en ren ~ att de träffades; inte överlämna någonting åt ~en □ ibl. om ödet e.d., tänkt som personligt verkande kraft: ~en gynnade dem

2 rest (lager)¹

¹Nordstedts svenska ordbok, 2004

Bakgrund
Slumpen

Vi har många namn på slumpen. För en del är slumpen otur, för andra betyder den tur. Slumpen kan vara ett sammanträffande, en tillfällighet, ödet och det som är förutbestämt.¹ I mitt examensarbete är slumpen min utgångspunkt och en del utav min design process.

Händelser som sker oväntat och av en slump kan bli ett tillfälle till att upptäcka nya platser, nya riktningar eller ny form. Slumpen kan tillföra något positivt i en vardag, kanske träffar man en gammal vän som man inte sett på länge på ett oväntat ställe eller går vilse på skogspromenaden och upptäcker ett kantarellställe som man annars aldrig hade vetat om.

Många upptäckter och uppfinningar bygger på tillfälligheter. Penicillin och röntgen är exempel på det, och även kardborrebandet.² Det var när George de Mestral från Schweiz var ute och gick med sin hund som han fick idén till kardborrebandet. Mestral uppmärksammade att frökapslarna från Kardborreväxten fastnade på hundens päls och på hans egen kappa. Han gick hem och tittade närmare på kardborrens frökapsel under mikroskåp och såg att dess borst var formade som små krok- kar. Utifrån den slumpartade upptäckten utvecklade han senare kardborrebandet.³

Att kunna se och ta tillvara på det som slumpen åstadkommit kan vara en god idé eftersom det ofta är omedvetna och slumpmässiga processer som leder fram till något nytt.

Observationer

Utanför HDK kan man se vit färg på gatan, inte i linjer som det normalt vis brukar vara för att markera parkeringsplatser utan helt oregelbundet utspritt. Någon måste ha kört med en bil i färgen när det varit nymålat. Jag blir glad när jag ser det här, ett bus i vår tillrättalagda vardag! (Se bilaga 1, Vit färg)

I mitt familjehem hittade jag ett kulört kuvert i ett fönster. Det stod bakom några andra brev och vykort och hade delvis blivit solblekt. Istället för att vara enfärgat är kuvertet nu i 2 olika nyanser och ser intressantare ut än vad det gjorde innan det hade blivit solblekt. (Se bilaga 2, Solblekt kuvert)

Designgruppen Front har använt sig av slumpen i flera av deras projekt. Ett av projekten är serien Design by Animals där produkter skapats tillsammans med olika djur. Bland annat har de låtit en råtta gnaga hål på en tapet som de se-

¹Thomas Lerner, DN.se, publicerad 2003-01-30

²Thomas Lerner, DN.se, publicerad 2003-01-30

³David Hillman & David Gibbs, Century Makers Weidenfeld & Nicolson

dan tillverkat ett tapetmönster av. Här skapas form som formgivarna inte har full kontroll över. Frågan är hur många rättor och hur många olika tapeter som användes i det här projektet och om formgivarna någonstans i processen gjorde ett urval. (Se bilaga 3, Rätta och tapet)

"Av en händelse" var en utställning om design och designmetoder av Research and Development som har visats på Konstfack. I en del av utställningen; Transfer, visades en serie affischer som formgivarna hade beställt av åtta olika tryckerier. En instruktion skickades ut som beskrev hur tryckerierna själva skulle utforma affischen. Inga mått och färgskalor användes. Tryckerierna blev ombedda att följa instruktionerna och utan någon mer kontakt trycka och leverera affischerna. Research and Developments tanke var att beskriva de störningar som oundvikligen uppstår i all kommunikation och hur dessa medvetet kan användas i en designprocess.¹

Amerikanska konstnären Jackson Pollock har också använt sig av slumpen. Det var framförallt under den tiden då han hade duken liggandes på golvet och målade genom att droppa på färg. Han menade att det var först efter att en målning var klar som han var medveten om vad han hade gjort. Innan dess hade han överlämnat sin konstnärliga kontroll till slumpen.² (Se bilaga 4, Jackson Pollock)

Grafisk
produktion

Som grafisk designer ingår jag i en helhet. När jag t.ex. skickar något till tryck så fortsätter processen på tryckeriet. Ibland händer sånt som inte får hända. Vi har nog alla blivit irriterade någon gång när vi fått tillbaka en trycksak som inte sett ut som man hade tänkt sig. Fel typsnitt, fel färg eller kanske något misspass.

När man har skickat till tryck kan man känna att man har mindre kontroll över processen. Man vill att allt ska gå som planerat och att inget oväntat ska hända med det som ska tryckas. I det här sammanhanget ses det oväntade ofta som något negativt. När jag träffar på fel i vardagen, så intresseras jag av det. Produkter med fel sticker ut från mängden, de har mer karaktär och personlighet än de produkter som är perfekta. De är unika. En Apelsinjuice förpackning som jag köpte för ett tag sedan är ett exempel på det. (Se bilaga 5, Apelsinjuice)

¹www.researchanddevelopment.se/handelse.html

²The museum of modern art, New York, Jackson Pollock: Works on paper, 1969

Ett annat exempel är en tidning som jag formgav tillsammans med mina klasskamrater Magnus Engström och Pia Ettala för drygt ett år sedan. När vi var på tryckeriet vid intaget fick jag tag på ett exemplar som jag tror har tryckts när valarna höll på att tvättas och fortfarande var fulla med färg. Tidningen hade fått ett helt annat uttryck och jag tyckte att den var mer intressant än det original som vi hade skickat till tryck. Jag blev inspirerad över att det hade skapats av en tillfällighet på en plats där det är tänkt att likadana produkter ska produceras. (Se bilaga 6, Tidning)

Jag menar att det finns en fascination över det som är fel och annorlunda, där slumpen varit framme. En fascination över det som är unikt och oförutsägbart i den massproducerade tillvaro vi lever i. Den industriella tryckproduktionen är utvecklad för att ge förutsägbara produkter och därmed monotoni. Det finns ingen plats för det oplanerade att få hända, ingen variation och inga överraskningar. Slumpmässiga effekter behövs och kan vara ett positivt inslag.

Tekniska
förutsättningar

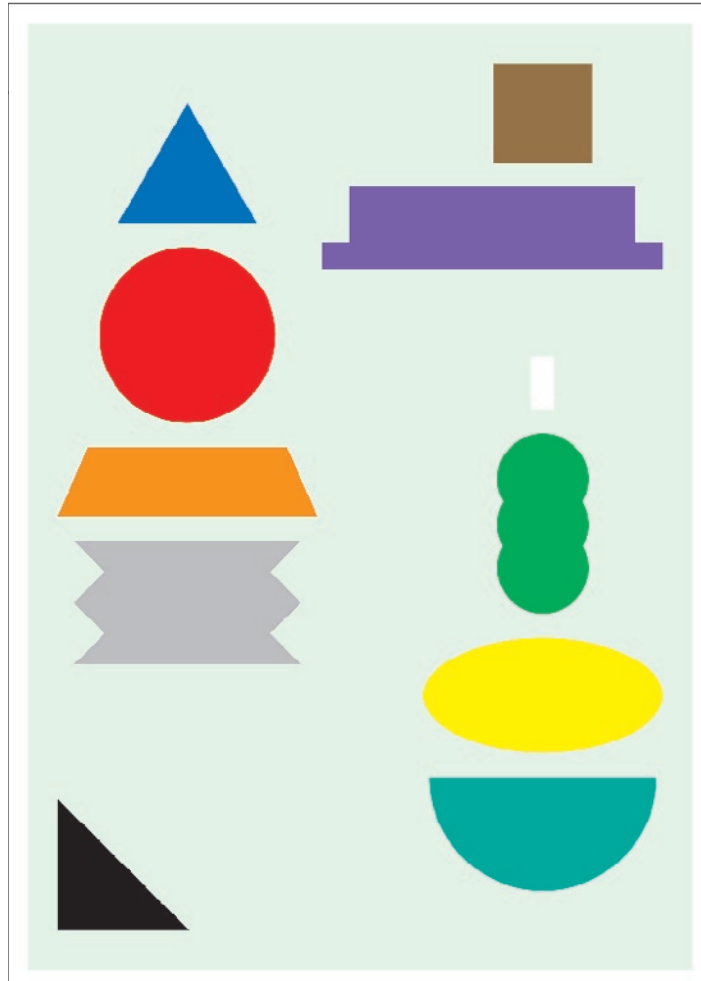
Jag kommer lägga till element av slump i mitt examensarbete. Detta har jag valt att göra i den senare delen av processen, vid produktion för att undersöka om jag kan skapa en serie unika och oförutsägbara produkter utifrån ett och samma original.

Ett samarbete med ett tryckeri har varit en förutsättning för mitt projekt. Tryckeriet jag har samarbetat med är Hyltetryck Geson. Jag fick tillgång till fyrfärgstryck, en tryckpress och hjälp av en trycktekniker.

För att kunna undersöka hur slumpen kan bli en del utav designprocessen på tryckeriet så förutsatte det att jag hade något att trycka. Jag valde att formge en affisch, i storlek 50x70 cm. En affisch kändes som ett tydligt medium då resultatet ska ställas ut på Rhösska museet.

Estetiska
förutsättningar

Affischen som jag har formgivit och som blev min utgångspunkt på tryckeriet ser ut så här:

Jag har använt mig av tydligt grafiskt skilda former och färger efter att ha skissat både med typografi, foto och olika former. (Se bilaga 7, Skisser)

Affischens motiv ska inte kommunicera eller symbolisera något i sig självt. Den ska fokusera på det som projektet handlar om. Man ska inte kunna läsa in vad formerna symboliserar vilket man t.ex. hade kunnat göra med fotografier som naturligt innehåller mer information.

Andra
Förutsättningar

För att kommunicera till teknikern på tryckeriet vad projektet handlade om försökte jag förutse vad som skulle kunna hända och tog fram skisser på det. (Se bilaga 8, Beskrivande skisser)

Problem- formulering	<p>Kan jag skapa unika produkter genom att låta slumpen bli en del utav designprocessen?</p> <p>Den industriella produktionen är till för att producera förutsägbara och monotona produkter. Kan jag utmana den till att istället producera oförutsägbara produkter?</p>
Syfte	<p>Syftet med mitt examensarbete är att utmana den industriella produktionen och undersöka hur slumpen kan bli en del utav designprocessen.</p> <p>Vi lever i en tillvaro omgivna av massproduktion, där lite plats är lämnat till det oväntade och oplanerade. Industriell produktion är utvecklade till att tillverka förutsägbara produkter. Samtidigt finns det en fascination över det som skiljer sig från normen, det som är annorlunda, fel och unikt. Vi uppskattar det personliga som har mer karaktär. Därför tror jag att vi behöver omge oss med oförutsägbara produkter.</p>
Mål	<p>Målet med mitt examensarbete är att åka till Hyltetryck Geson i Hyltebruk och med tryckteknikern Mikael's hjälp experimentera med Offset tryckpressen. Jag ska byta plats på tryckplåtarna, trycka cmyk färgerna i fel ordning och trycka flera gånger på samma ark. Jag ska improvisera och formge tillsammans med slumpen. Jag ska låta det som normalt vis inte får hända på ett tryckeri att få hända.</p> <p>Utifrån ett och samma original ska jag skapa en serie unika affischer som ska kommunicera: Det som inte får hända får hända.</p>

Resultat
Dagen på
tryckeriet

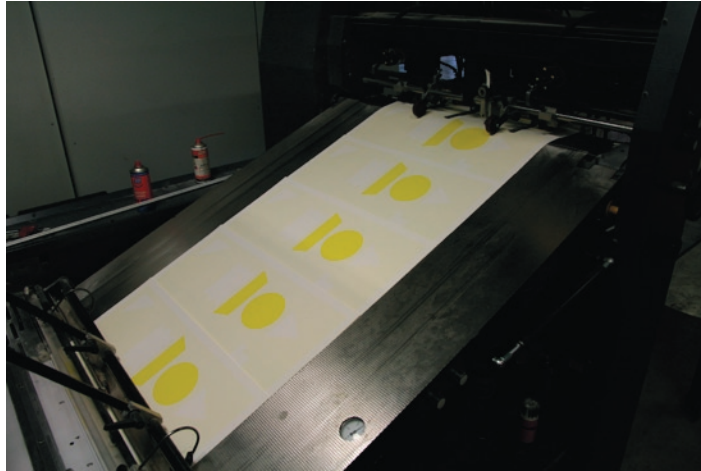

Tryckpressen
som affisch-
erna trycktes
med.

Mikael byter
plats på
tryckplåtar.

Resultat
Dagen på
tryckeriet

Vi trycker en
andra gång
på ett ark
som vi tryckt
gult på tidi-
gare.

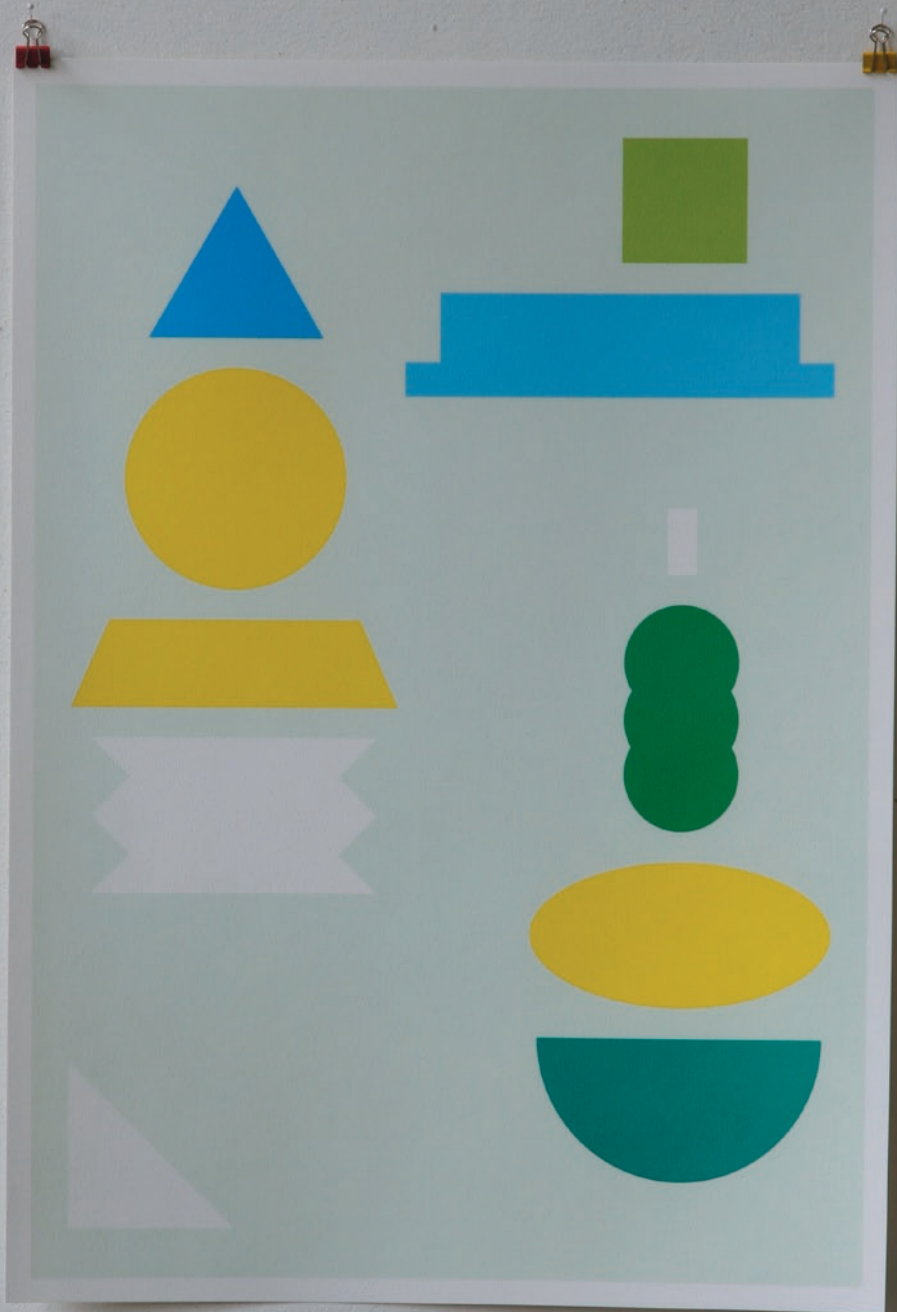
Tryckdagen började med att jag pratade igenom mitt projekt med teknikern Mikael. Jag visade honom skisser för att ha något att utgå ifrån. (Se bilaga 8, Beskrivande skisser)

Vi tryckte alla fyra plåtarna. Vi stängde av färgkanaler och tryckte ibland bara med en eller två plåtar. Vi tryckte flera gånger på samma ark och la arket på fel håll i tryckpressen så att delar av trycket hamnade upp och ned.

När vi bytte plats på plåtarna blev affischerna mest oförutsägbara. (Se sidan 18, 21 och 22) Då fick man en helt annan färgställning som man inte kunnat förutse.

Jag var på tryckeriet i 5 timmar och tryckte i 4 och en halv timma, det var strömavbrott i en halv timme! Totalt tryckte jag ca 70 unika affischer. På kommande sidor visar jag 10st av dem.

Jag anade hur vissa av affischerna skulle se ut, t.ex. de som jag endast tryckt med en och två plåtar (Se sidan 15), men på andra affischer har slumpen verkligen fått formge. Jag tycker att affischerna fungerar väl som en serie affischer och att de är intressanta att titta på när man vet att de kommer från ett och samma original.

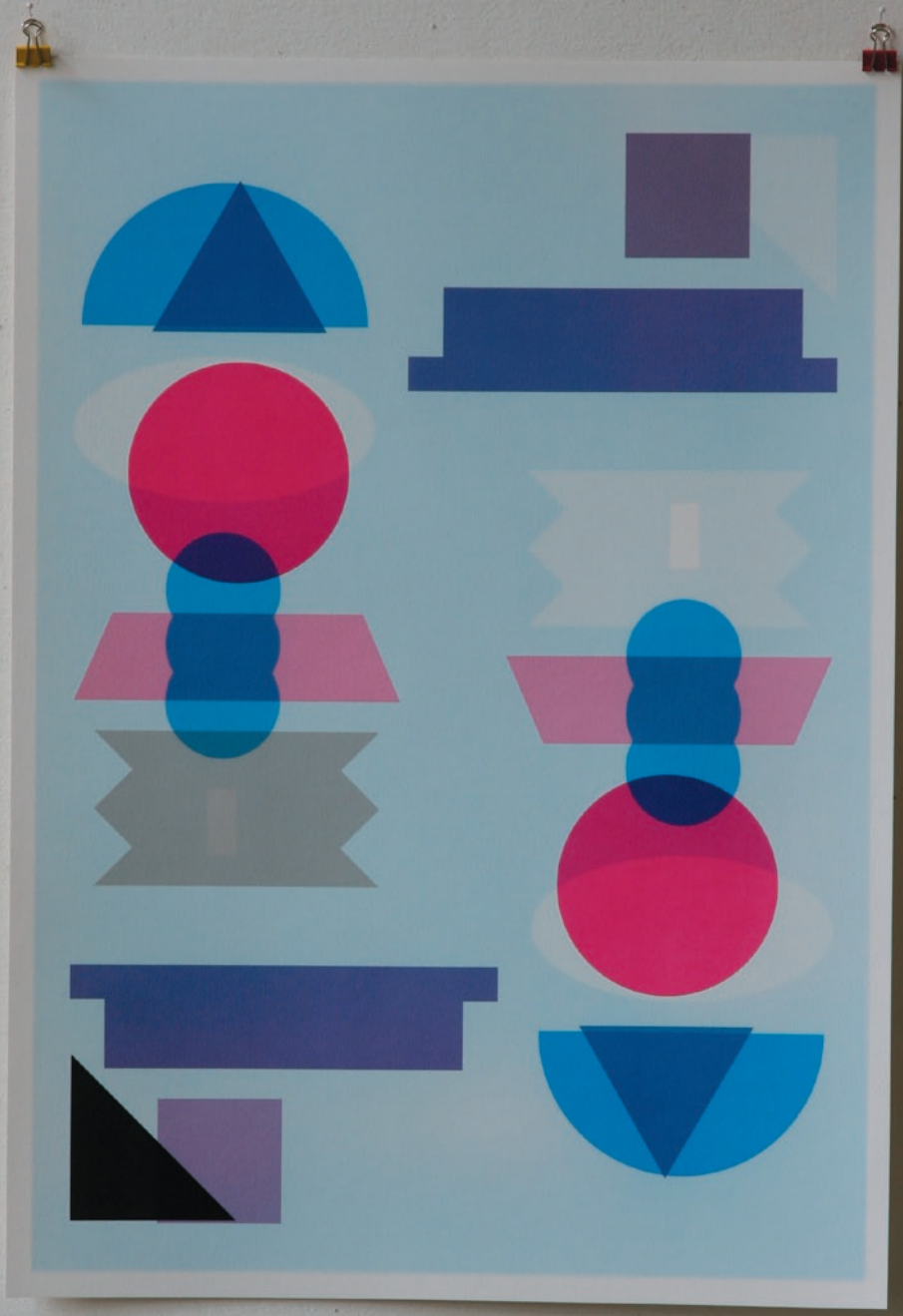

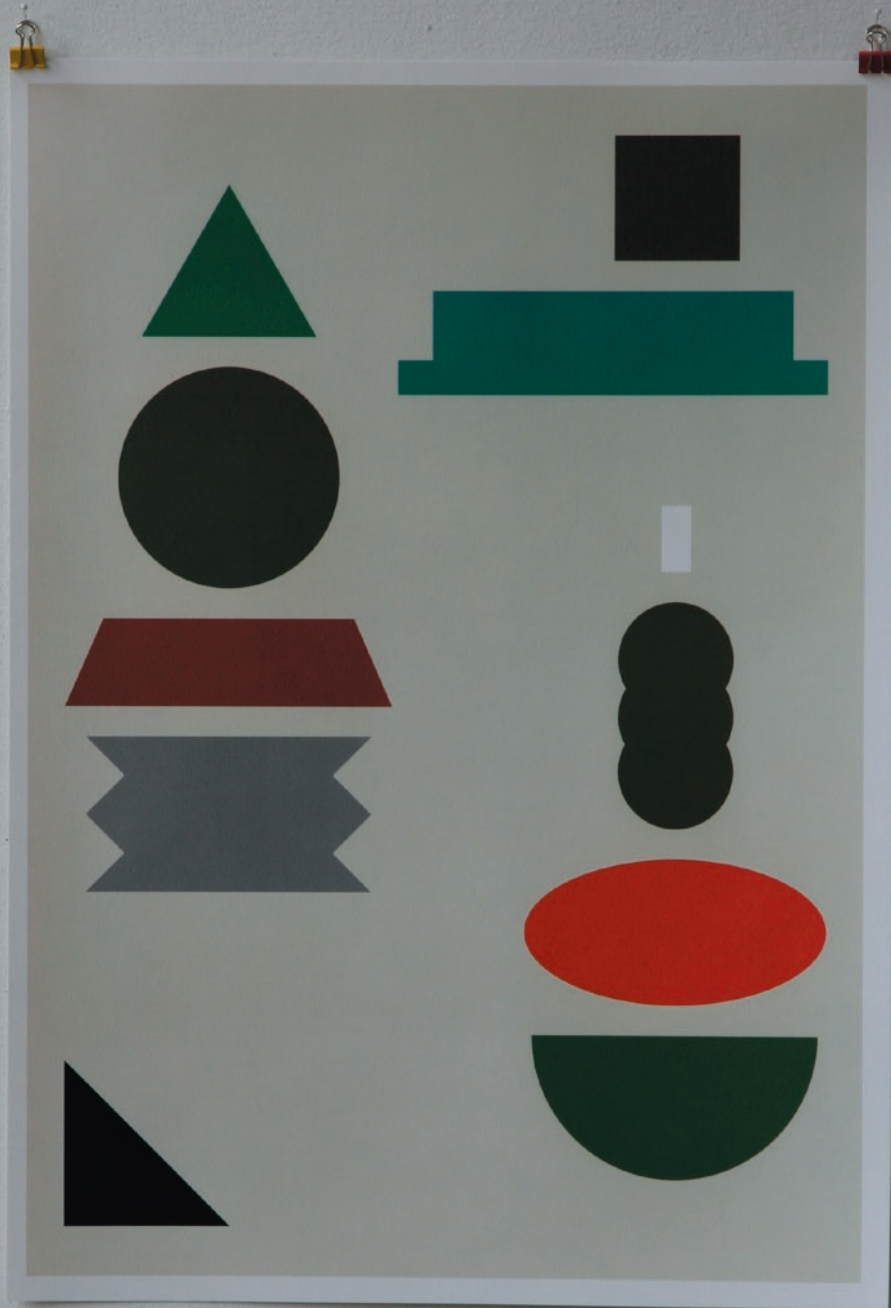

Avslutande diskussion	Jag tycker att affischerna behöver ses som en serie affischer för att de tydligt ska kommunicera: Det som inte får hända får hända. På Röhsska museet kommer jag visa ett urval av de 70 affischerna. Jag hoppas att kunna ställa ut ca 12 stycken beroende på hur stor väggyta som jag kan använda mig av.
Utställningen	
Katalog	Som ett komplement till utställningen kommer jag att formge en katalog där alla 70 affischer visas. Detta gör också projektet mer lättillgängligt i framtiden. Projektet blir som mest intressant när man får ta del av alla varianter av affischen, därför känns det bra att samla dem i en katalog.
Ekonomiskt sammanhang	Det är tyvärr inte särskilt ekonomiskt hållbart att använda sig av slumpen på det sättet jag har gjort. Tryckpressen trycker normalt vis ca 35000 ark/timma. Jag hade ca 70 unika affischer efter att ha tryckt i 4 och en halv timma. Projektet har varit ett undersökande projekt och något som antagligen bara skedde den här enda gången. Det går att påverka tryckpressarna. Det var t.ex. inte särskilt jobbigt och tog inte så lång tid att byta plats på plåtarna. Om man vill få till samma effekt i framtida projekt kanske man kan välja att göra en förändring istället för alla de gånger som jag gjorde.
Kommunikation	När jag tittar på affischerna kan jag få en känsla av att de symboliserar olika årstider. Färgerna går från klara, varma till att bli kallare och murriga. Jag tycker det är fascinerande att de olika färgerna passar så väl tillsammans på de affischer där plåtarna bytt plats. Flera personer som har tittat på affischerna har försökt att få formerna till att föreställa något. Att det skulle kunna vara ett öga, mun, näsa osv. Det är intressant hur människan vill att det man tittar på direkt ska kommunicera med oss och att vi interagerar med allt vi ser.

Personlig
reflektion

Jag är glad över att jag äntligen gjort ett projekt om slumpen. Jag fascineras ofta över det som slumpen varit en del av, så det känns roligt att jag själv har formgivit något där slumpen har tagit stor plats.

Min arbetsprocess har varit upp och ned. Ett tag var jag helt förvirrad och hade svårt för att komma igång med att praktiskt visualisera och testa mina idéer. De hade en tendens att endast existera i mitt huvud och allt kändes väldigt flummigt!

Det var först när jag fick kontakt med tryckeriet som jag kom igång på allvar och började se möjligheten med mitt projekt. Projektet kändes då mer konkret och hanterbart.

Det svåraste i projektet var att bestämma vilket motiv jag skulle ha på affischen. Jag försökte lägga till funktioner utöver det som projektet handlade om, att affischen kunde vara en affisch till sig själv med information om vart och när affischerna skulle visas på Röhsska.

För mig tog det lång tid innan jag vågade gå bort ifrån att affischen inte behövde ha ett konkret budskap. Det känns bra att jag drog det så långt bort att jag till och med gick bort från att använda foton och bara använde mig av former. Jag tror att det handlar om att det är lättare att förstå och förklara vad det är man gör om man har ett konkret och tydligt syfte, både för sig själv och för andra, men man behöver inte alltid vara så direkt och konkret i sin kommunikation. Åskådaren kan få tänka själv.

Genom mitt examensarbete har jag lärt mig mycket om hur det fungerar på tryckeriet. Det känns som en bra kunskap att ta med sig när man nu slutar skolan och ska ut i arbetslivet. Framför allt har jag insett att man kan utmana den teknik som finns, att tänka utanför det man vet.

140km/h

Det är roligt med alla människor man träffar genom ett projekt, säljaren som kör i 140km/h på en 90 väg från Göteborg till Tryckeriet i Småland (Jag var livrädd!) och tryckteknikern som säger rött och blått istället för magenta och cyan. Jag tycker om att veta små saker som det.

Referenslista

David Hillman & David Gibbs, Century Makers
Weidenfeld & Nicolson

Nordstedts svenska ordbok, 2004

Thomas Lerner, DN.se, publicerad 2003

The museum of modern art, New York, Jackson Pollock: Works on paper, 1969

www.researchanddevelopment.se/handelse.html

Bilaga 1
Vit färg

Ett bus i vår tillrättalagda vardag. Någon har kört med bil över den nymålade färgen.

Bilaga 2
Solblekt
kuvert

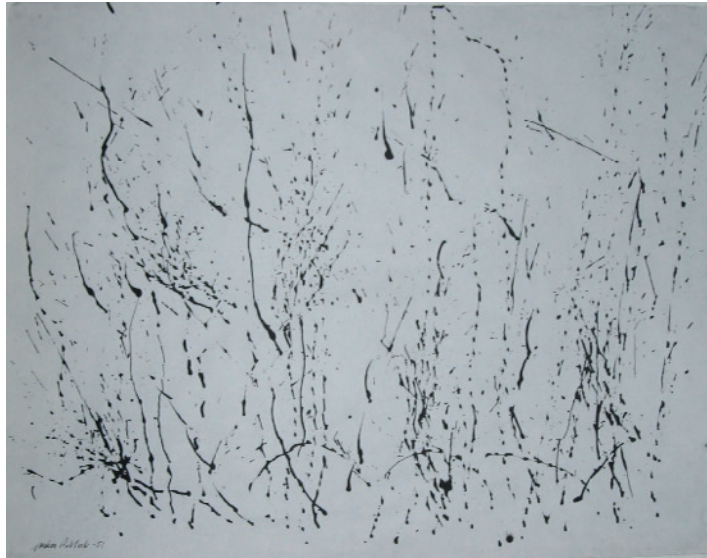
Kuvertet har stått i ett fönster och fått ett nytt utseende efter att det blivit solblekt.

Bilaga 3
Råtta och
tapet

Designgruppen Front har formgivit en tapet tillsammans med en råtta.

Bilaga 4
Jackson
Pollock

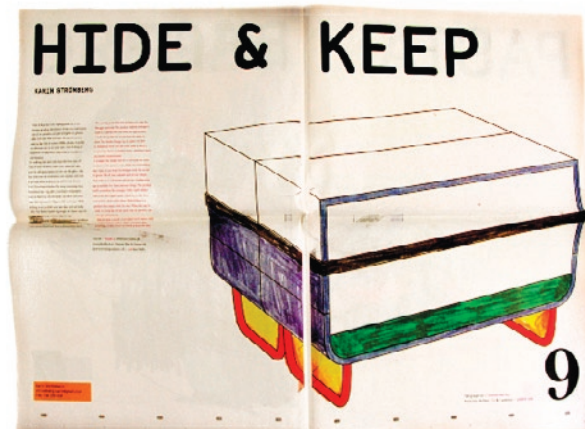
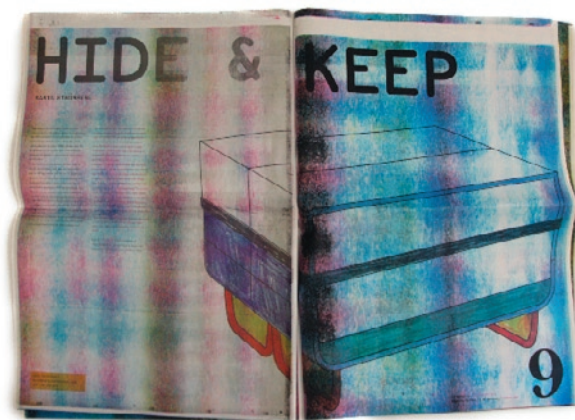
Målningar av Jackson Pollock. Han menade att han överlämnat sin konstnärliga kontroll till slumpen.

Bilaga 5
Apelsinjuice

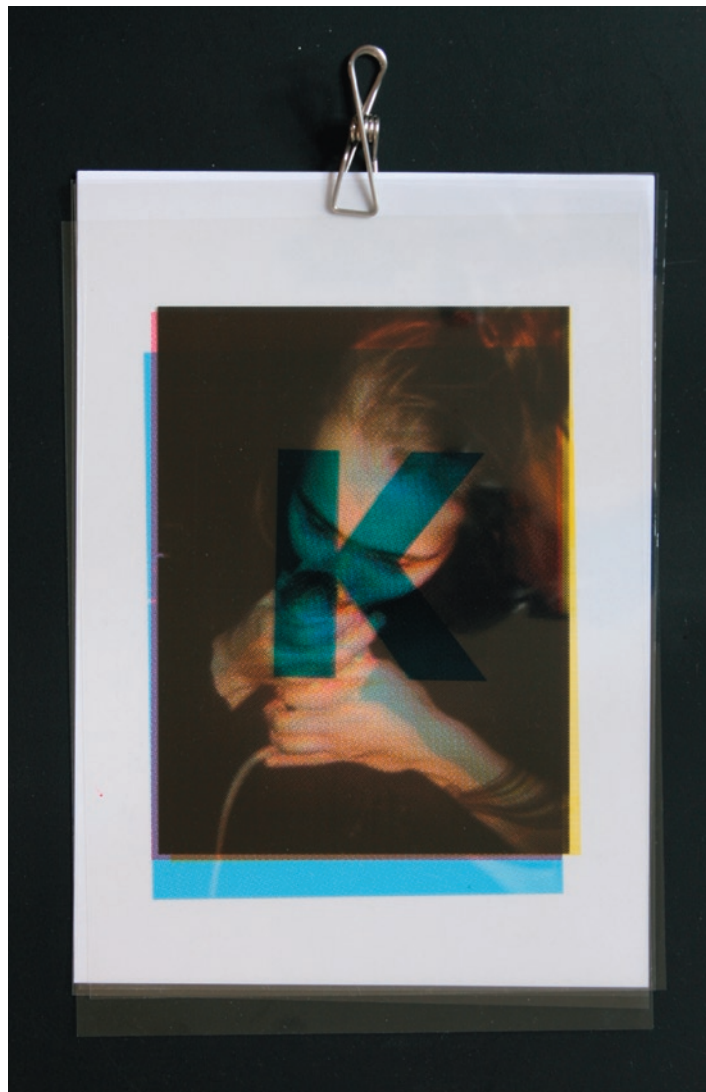
Produkter med fel sticker ut från mängden, de har mer karaktär och personlighet än de produkter som är perfekta.

Bilaga 6
Tidning

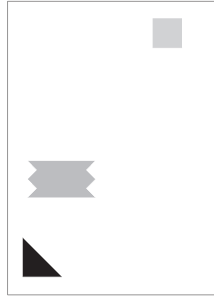
Tidningen med och utan fina fel.

Bilaga 7,
Skisser

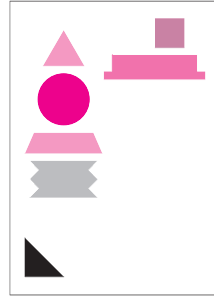

Jag bestämde mig för att ha ett motiv bestående av former då jag tyckte att typografin och fotografin innehöll för mycket information i sig själva.

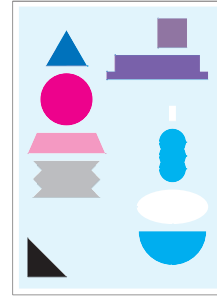
Bilaga 8,
Beskrivande
skisser

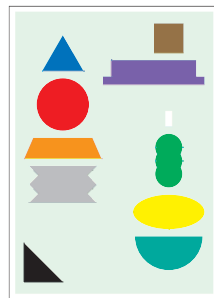
K

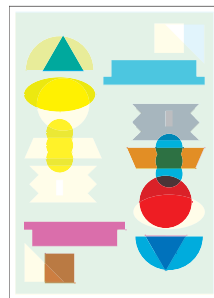
M K

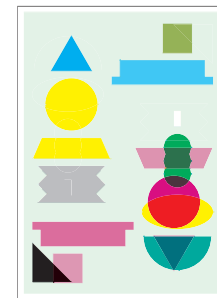
C M K

C M Y K

C W Y M

C W Y K

Jag försökte förutse vad som skulle kunna hända på tryckeriet för att kommunicera till teknikern vad projektet handlade om.